

ПРОФЕСІЙНІ ЗДАТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИРІШУВАТИ КОНФЛІКТИ ТА СУПЕРЕЧКИ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Студентка 2 курсу, спеціальність: Середня освіта (Фізична культура)
Дудаш Олександра

Науковий керівник, к.пед.н., доцент
Товт В.А.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, професійні здатності, конфлікти і суперечки.

Вступ. Результативність навчально-виховного процесу школярів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) у великій мірі залежить від педагогічної майстерності вчителя, складовими якої є його особистісні професійні здатності, які наразі визначені Професійними стандартами за відповідними вчительськими професіями [1]. Слід зазначити, що у вказаному нормативному документі відсутня здатність вчителя вирішувати конфлікти та суперечки, які зазвичай виникають в учнівському середовищі [3]. На думку фахівців, відсутність належного рівня підготовки у розв'язанні конфліктів та суперечок в учнівському середовищі є суттєвою проблемою, яка не дозволяє в повній мірі реалізувати вчителю завдання уроку [4]. Вважається, що вказана складова педагогічної майстерності вчителя поки що досліджена не в повній мірі. Однак доведено, що вона значно впливає на результати освітнього процесу [2]. Аналіз наукових публікацій за цією проблематикою та особисті дослідження дозволили зробити висновок, що в практиці роботи вчителів фізичної культури конфлікти і суперечки в учнівському середовищі часто виникають під час використання змагального та ігрового методів навчання в умовах моделювання конкурентної боротьби за першість [5].

Мета дослідження. Вивчення частоти та характеру конфліктів і суперечок, що виникають на уроках фізичної культури і під час проведення шкільних спортивних заходів, та визначення типових способів залагодження конфліктів і суперечок вчителями фізичної культури ЗЗСО.

Організація та методи дослідження. Дослідження проводилися на базі трьох ЗЗСО м. Ужгорода. До досліджень залучалися вчителі фізичної культури та учні старших класів. Використано такі методи дослідження: аналізу та узагальнення; педагогічного спостереження; опитування та анкетування; порівняльного аналізу; математичної статистики.

Результати дослідження. На першому етапі досліджень проводилося анонімне анкетування учнів старших класів ЗЗСО, яке показало:

- 1) конфлікти та суперечки зазвичай створюються одними і тими ж учнями і проявляються частіше у формі неадекватної поведінки, а саме: постійних прирікань, вживання некоректних виразів, відвертого невиконання завдань

вчителя, ігнорування зауважень та вимог, бійок, приниження слабших, умисне пошкодження майна, ін.

- 2) конфлікти та суперечки в учнівському середовищі виникають частіше під час проведення спортивних змагань і рідше під час уроків фізичної культури, однак вірогідної різниці між кількістю випадків, що мали місце під час уроків та спортивних змагань не виявлено;
- 3) найбільш частими причинами конфліктів та суперечок в учнівському середовищі є різне трактування підходів до оцінювання результатів виконання рухових завдань.

Педагогічне спостереження в межах нашого дослідження проводилися на уроках фізичної культури та в процесі проведення шкільних спортивних заходів з учнями старших класів трьох ЗЗСО м. Ужгорода. Під час спостережень виявлено, що загальна кількість конфліктів та суперечок, а також тривалість часу, витрачена на їх вирішення, у різних вчителів була різною. Порівняльний аналіз результатів дослідження показав, що частина вчителів реагувала на конфлікти та суперечки між учнями досить емоційно, жорстко та однотипно. Час на вирішення конфліктів та суперечок у цієї групи вчителів був найменшим. Однак кількість подібних випадків була найбільшою. Інша частина вчителів діяла більш виважено, використовуючи різні підходи вирішення суперечки в залежності від ситуації. Час на вирішення конфліктів та суперечок у цієї групи вчителів був довшим. А кількість випадків - середньою. Третя частина вчителів при виникненні конфлікту чи суперечки одразу зупиняла гру (змагання), пояснювала учням їх помилки та дозволяла продовжити гру чи змагання після того, як конфлікт повністю було залагоджено, а суперники потисли один одному руки. Час на вирішення конфліктів та суперечок у цієї групи вчителів був найдовшим. Однак кількість подібних випадків була найменшою. І що важливо, з часом у цієї групи вчителів кількість конфліктів та суперечок серед учнів мала тенденцію до зменшення.

На другому етапі дослідження проведено анкетування вчителів фізичної культури чоловічої та жіночої статі. Анкетування проводилося з метою визначення способів вирішення конфліктів та суперечок, які виникають серед учнів під час уроків фізичної культури та шкільних спортивних заходів. Виявлено, що вчителям жіночої статі в умовах залагодження конфліктів та суперечок є більш звичною поведінка компромісу та уникнення. В той час, як вчителям чоловічої статі є більш притаманною поведінка суперництва та співпраці з учнями. Також вчителі з незначним стажем роботи проявляли більшу схильність до поведінки суперництва, а у вчителів з значним стажем роботи переважала поведінка компромісу.

Висновки. Таким чином, дослідженнями підтверджено припущення про те, що на ефективність залагодження конфліктів і суперечок в учнівському середовищі впливає спосіб їх вирішення та особистісні якості вчителя фізичної культури. Результативність залагодження конфліктів підвищується, якщо вчитель при виникненні конфлікту чи суперечки одразу зупиняє гру (змагання), пояснює учням їх помилки та продовжує гру чи змагання тільки після того, як конфлікт повністю вичерпано, а суперники потисли один одному руки. У

вчителів, які дотримувалися вказаного алгоритму дій, показник кількості конфліктів і суперечок з часом зменшувався.

Література та джерела:

1. Бударін Д.Б. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти/Д.В. Бударін - 2016 - repository.kpi.kharkov.ua
2. Маріонда І.І. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: Монографія/І.І.Маріонда, Е.И.Сивохоп, В.А.Товт. - Ужгород: Вид-во ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. – 212 с.
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затверджений Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. – 45 с.
4. Товт В.А. Підвищення професійної майстерності вчителя фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти / В.А.Товт // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – Вип. 2(39). – Ужгород: УжНУ, 2016. – С. 263-265.
5. Товт В.А. Професійні компетентності вчителів фізичної культури у вирішенні конфліктних ситуацій/В.А.Товт, Л.М. Джуган // Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M.A. Zhurba - Issue # 30, January, 2019. – P. 158-161. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/23717>